

PODSUMOWANIE

W prezentowanej pracy podjęto próbę scharakteryzowania uwarunkowań umieralności dwóch katolickich parafii – Św. Maurycego i Św. Mikołaja oraz wpływu jaki na opisywane zjawisko wywarły zarówno czynniki demograficzne i biologiczne, jak również społeczno-ekonomiczne w drugiej połowie XIX wieku.

Z powyższych rozważań wyłania się obraz dwóch populacji, które na tle innych funkcjonujących wówczas społeczności wyróżniał swego rodzaju pionierski charakter. Z tego powodu istotny wpływ na wiele aspektów związanych ze strukturą społeczną, a także warunkami życia obu parafii wywarły kształtujące je w badanym okresie silne ruchy migracyjne. Intensywny napływ ludności na nowo zasiedlane obszary wrocławskich przedmieść był głównym czynnikiem rozwoju zarówno industrialnego, jak również demograficznego tych rejonów. Nieznany dotychczas model społeczeństwa robotniczego przyciągał do powstających ośrodków przemysłu obietnicą pracy i lepszego życia przede wszystkim ludzi młodych. Liczni przybysze w wieku produkcyjnym w nowym środowisku łączyli się w pary, co silnie dynamizowało strukturę demograficzną wysoką liczbą urodzeń. W krótkim czasie doprowadziło to także do znacznego przeludnienia, a wszechobecna nędza i fatalne warunki sanitarne, z którymi musieli zmierzyć się mieszkańcy obu parafii spowodowały wybuch kilku epidemii oraz znaczny wzrost umieralności z powodu chorób zakaźnych. Trudne realia życia sprawiały, że na oddziaływanie presji środowiskowej narażone były przede wszystkim dzieci, o czym świadczyły dramatycznie wysokie liczby zgonów w najmłodszych klasach wieku. Duża śmiertelność okołoporodowa powodowała również znaczną nadumieralność kobiet oraz obniżenie dalszego oczekiwanego trwania życia do poziomu populacji średniowiecznych. Również mężczyźni, na których przede wszystkim spoczywał obowiązek zarobkowania i utrzymania rodziny często nie byli w stanie sprostać temu zadaniu. Niskie pensje i bardzo złe warunki pracy przeznaczony przede wszystkim dla niewykwalifikowanych pracowników najniższego szczebla powodowały, że liczne rodziny robotnicze z trudem egzystowały, a przedwczesna śmierć nie była czymś wyjątkowym w obu badanych społecznościach.

Jednak mimo wielu cech wspólnych i problemów, z którymi przyszło się mierzyć ich mieszkańcom, analizowane populacje reprezentowały także szereg odmiennych uwarunkowań. Kluczowym elementem różnicującym rozpatrywane społeczności był status ekonomiczny. Bardziej zamożna parafia Św. Maurycego, która ukształtowała się wcześniej, była w stanie zapewnić swoim mieszkańcom lepszy dostęp do opieki medycznej i tak potrzebnych w owym czasie kilku instytucji pomocowych. Bardziej ustabilizowany charakter społeczny sprzyjał

również wykształceniu większej liczby wykwalifikowanych pracowników oraz ogólnemu polepszeniu koniunktury gospodarczej na jej obszarze. Lepsze warunki finansowe nie niwelowały jednak silnego stłoczenia ludności, która nadal starała się osiedlać w pobliżu dobrze prosperujących fabryk silnie konkurując o miejsca pracy. Również sam przemysł i zanieczyszczenie środowiska jakie powodował miały fatalny wpływ na warunki życia oraz na poziom umieralności mieszkającej tam ludności. Natomiast bardziej uboga parafia Św. Mikołaja, nie dawała praktycznie żadnego wsparcia swoim mieszkańcom. Stale napływające masy migrantów bez pracy i kwalifikacji, brak dostępu do czystej wody i opieki medycznej oraz wysoka przestępczość powodowały, że życie w jej obrębie było dramatycznie trudne i przeważnie bardzo krótkie.

Podsumowując należy jeszcze podkreślić, że rozważane w niniejszej pracy uwarunkowania umieralności w katolickich parafiach Św. Maurycego oraz Św. Mikołaja, były swego rodzaju zbiorową biografią XIX-wiecznego społeczeństwa dużych miast i być może uzyskane wnioski w przyszłości staną się przyczynkiem do dalszych badań nad tym zagadnieniem.

29.08.2018r

Ustawa Urzemińska

SUMMARY

In the study presented here an attempt has been made to characterize the determinants of mortality rate in two Catholic parishes of St. Maurice (Polish: Św. Maurycy) and St. Nicholas (Polish: Św. Mikołaj) and the impact that both demographic and biological factors, as well as socio-economic ones had on this phenomenon in the 2nd half of the 19th century.

From the above considerations the picture emerges of two populations that, on the background of other existing communities, were distinguished by a kind of pioneering nature thereof. For this reason, during the period in question, migratory movements had the major impact on many aspects of the social structures and living conditions of both the parishes. Intensive influx of people into newly colonised zones of Wrocław suburbs was the main factor for both industrial as well as demographic development of these areas. Previously unknown model of workers' society attracted mostly young people with the promise of work and a better life to emerging industrial centres. Many of the newcomers of working age paired in the new environment, which strongly stimulated demographic structure with a high birth rate. In a short time this also led to significant overcrowding, while pervasive poverty, and awful sanitary conditions, which had to be faced by the residents of both the parishes, caused the outbreak of several epidemics and a significant increase in mortality rate due to infectious diseases. The hard realities of life meant that in particular children were exposed to the impact of environmental pressure, which is evidenced by the dramatically high number of deaths among the youngest age categories. High perinatal mortality also resulted in significant high mortality rate among women and further reduction of life expectancy to the level of a medieval population. Also men, on whom primarily the obligation to ensure earning and maintain families was incumbent, were often not able to meet this challenge. Low salaries and very poor working conditions of the work, intended primarily for unskilled workers of the lowest level, caused that many workers' families subsisted with difficulty, and premature death was not unusual in the both studied communities.

However, despite many common features and problems, which their residents had to cope with, the analysed populations represented also a number of distinct conditions. The economic status was the key factor distinguishing the communities studied. The wealthier parish of St. Maurice, which developed earlier, was able to provide its members with better access to medical care and to a few aid institutions, so needed in those days. More stable social structure also fostered training of greater number of skilled workers and the overall improvement of economic situation within the area of the parish. Still, the better financial situation did not eliminate strong crowding of the population that still had sought to settle in the vicinity of well prospering

factories in order to compete strongly for jobs. Also the industry itself and the environmental pollution caused by it had disastrous effects on both on the living conditions and the mortality rate of the population living there. On the other hand, the poorer parish of St. Nicholas provided virtually no support for its inhabitants. Constant inflow of masses of migrants without work and qualifications, lack of access to clean water and medical care, as well as high crime rate meant that life within it was dramatically difficult and usually very short.

In conclusion it should be emphasised that addressed in this study determinants of the mortality rate in Catholic parishes of St. Maurice and St. Nicholas were a kind of collective biography of the 19th century society of big cities and perhaps, in the future, the obtained results will become a contribution to a further research on this issue.

28.08.2018

Ustawa Ulmowska